

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **M. P.**, bytom P., zastúpenej JUDr. Mgr. Š. B., advokátom so sídlom v Ž. proti odporcom **1/ JUDr. P. H.**, správca konkurznej podstaty úpadcu P. S., a.s., v K., IČO: X., P., **2/ L., s.r.o.**, IČO: X., P., **3/ P. H.**, bytom P., **4/ M. H.**, bytom P., všetci zastúpení JUDr. R. F., advokátom so sídlom v P., **o určenie neplatnosti kúpnych zmlúv**, vedenej na Okresnom súde Považská Bystrica pod sp.zn. 10 C 88/2007, o dovolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 30. októbra 2008, sp.zn. 19 Co 151/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 30. októbra 2008 sp.zn. 19 Co 151/2008 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd v Považskej Bystrici rozsudkom z 15. apríla 2008 č.k. 10 C 88/2007-68 zamietol návrh, ktorým sa navrhovateľka domáhala určenia neplatnosti kúpnej zmluvy uzavretej medzi odporcami 1/ a 2/ a kúpnej zmluvy uzavretej medzi odporcami 2/, 3/ a 4/. Právne svoje rozhodnutie odôvodnil ustanovením § 39 Občianskeho zákonníka a § 80 písm. c/ O.s.p. Z výsledkov vykonaného dokazovania nemal za preukázané, že by účelom kúpnej zmluvy bolo niečo iné, než predaj a kúpa nehnuteľností. Uviedol, že samotná skutočnosť, či má navrhovateľka právo byť užívateľ a jej tvrdenia, že jej nebola zabezpečená adekvátna bytová náhrada, prípadne spísaná s ňou nájomná zmluva, nemôže byť podkladom na záver o tom, že účel kúpnej zmluvy bol v rozpore so zákonom, zákon obchádzal alebo sa priechil dobrým mravom. Konštatoval, že určením neplatnosti kúpnych zmlúv by sa právne postavenie navrhovateľky nezmenilo. Vo vzťahu k navrhovateľke do práv a povinností právneho predchodcu uzavretím kúpnej zmluvy vstúpili nadobúdatelia bytu. Povinnosť

zabezpečiť bytovú náhradu prešla na nadobúdateľov zo zákona a títo svoju povinnosť ani nerozporovali. Dospel preto k záveru, že u navrhovateľky nie je daný naliehavý právny záujem na požadovanom určení. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Trenčíne na odvolanie navrhovateľky rozsudkom z 30. októbra 2008 sp.zn. 19 Co 151/2008 rozsudok okresného súdu ako vecne správny v zmysle § 219 O.s.p. potvrdil. Odporcom 1/, 2/ nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. V odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na to, že preukázanie naliehavého právneho záujmu podľa § 80 písm. c/ O.s.p. je procesným predpokladom určovacej žaloby. Z obsahu spisu považoval za nepochybné, že právne postavenie navrhovateľky vyplýva z jej práva bývania v predmetnom byte. Právo na bývanie je osobitným zákonným právnym vzťahom užívania bytu, u navrhovateľky na dobu určitú - od privolenia súdu k výpovedi z nájmu bytu do zabezpečenia bytovej náhrady. Právo na bývanie v takomto prípade spravidla zaniká zabezpečením zodpovedajúcej bytovej náhrady. Tohto práva navrhovateľka nebola zbavená ani odkúpením, ani následnými prevodmi vlastníctva bytu medzi odporcami 1/ a 2/ a následne medzi odporcami 2/ a 3/, 4/. Nadobúdatelia vlastníckych práv k predmetnému bytu sú povinní trpieť výkon práva bývania navrhovateľky v byte. Odvolací súd sa preto v celom rozsahu stotožnil s rozhodnutím súdu prvého stupňa, ktorým bol návrh navrhovateľky zamietnutý z dôvodu nepreukázania naliehavého právneho záujmu, z ktorého dôvodu vyplýval aj nedostatok jej aktívnej legitimácie. Právne postavenie navrhovateľky, vyplývajúce z jej práva bývania v predmetnom byte, sa totiž nijakým spôsobom nezmení za stavu platnosti či neplatnosti zmluvy o prevode bytu uzavretej medzi odporcami a títo sú oprávnení prevádzať svoje vlastnícke práva bez súhlasu navrhovateľky, ako osoby majúcej k bytu právo bývania. Dokazovanie vedené za účelom zistenia, či zmluvy sú platné alebo nie sú platné, preto v tomto konaní považoval za nadbytočné. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 a § 224 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie navrhovateľka, ktorá ho navrhla zrušiť z dôvodov uvedených v § 237 písm. f/ O.s.p v spojení s § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. a podľa § 243b ods. 1 O.s.p. vrátiť vec krajskému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie. Dovolanie odôvodnila tým, že odvolací súd nevzal do úvahy ňou uvádzané dôvody odvolania a vec nesprávne právne posúdil. V odôvodnení dovolania podrobne rozoberala skutkový a právny stav veci. Poukázala aj na tú skutočnosť, že odvolací súd jej odmietol možnosť konať pred súdom a porušil čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky ako aj

čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd tým, že po odročení vytýčeného pojednávania dňa 16. októbra 2008 na neurčito, na ktoré sa ona a jej právny zástupca ospravedlnili, rozhodol vo veci bez nariadenia pojednávania dňa 30. októbra 2008 bez toho, aby ju a jej právneho zástupcu o termíne verejného vyhlásenia rozsudku upovedomil. Postup odvolacieho súdu považovala za neprípustný a neprofesionálny, v rozpore s O.s.p.

Odporca 1/ sa k dovolaniu navrhovateľky nevyjadril.

Odporcovia 2/, 3/, 4/ navrhli dovolanie navrhovateľky zamietnuť a zaviazať ju na zaplatenie trov dovolacieho konania. Rozhodnutie odvolacieho súdu považovali za vecne správne, vydané v súlade s procesnými podmienkami upravenými v O.s.p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr to, či dovolanie navrhovateľky smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Podmienky prípustnosti dovolania sú upravené v ustanovení § 237, § 238 a § 239 O.s.p. V ustanovení § 237 O.s.p. sú stanovené podmienky prípustnosti dovolania proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu bez ohľadu na jeho procesnú formu. Ustanovenie § 238 O.s.p. upravuje dôvody prípustnosti dovolania proti rozhodnutiam odvolacieho súdu vydaným vo forme rozsudku.

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom. V zmysle ustanovenia § 238 O.s.p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O.s.p.) alebo rozsudok, potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, avšak len vtedy, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

V preskúmanej veci navrhovateľka napadla dovolaním rozsudok odvolacieho súdu, ktorým odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. Rozhodnutie odvolacieho súdu nepredchádzalo rozhodnutie dovolacieho súdu obsahujúce právny názor v tejto veci a nejedná sa ani o rozsudok, vo výroku ktorého by odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania, pretože by šlo o rozhodnutie po právnej stránke zásadného právneho významu (§ 238 ods. 2, 3 O.s.p.). Neboli teda splnené podmienky prípustnosti dovolania podľa § 238 ods. 1, 2, 3 O.s.p.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v ustanovení § 237 O.s.p., neobmedzil sa dovolací súd len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O.s.p., ale komplexne sa zaoberal aj otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd uvedených v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (ide o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, o prípad nepodania návrhu na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, o prípad odňatia možnosti účastníka konať pred súdom a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo súdom nesprávne obsadeným).

Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že v konaní došlo k vade v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., zakladajúcej prípustnosť a dôvodnosť dovolania, t.j. že odvolací súd svojim postupom odňal navrhovateľke možnosť konať pred súdom.

Pod odňatím možnosti pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.) je treba podľa ustálenej súdnej praxe rozumieť taký chybný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Vo veciach, v ktorých súd rozhoduje rozsudkom bez nariadenia ústneho pojednávania, oznámi miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku na úradnej tabuli súdu v lehote najmenej päť dní pred jeho vyhlásením (§ 156 ods. 3 O.s.p.).

Z ustanovenia § 211 ods. 2 O.s.p. vyplýva, že ak tento zákon neustanovuje inak, pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa.

Podľa § 214 ods. 1 O.s.p. (v znení účinnom od 15. októbra 2008) na prejednanie odvolania proti rozhodnutiu vo veci samej nariadi predseda senátu odvolacieho súdu pojednávanie vždy, ak

a/ je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie,

b/ súd prvého stupňa rozhodol podľa § 115a bez nariadenia pojednávania,

c/ to vyžaduje dôležitý verejný záujem.

V ostatných prípadoch možno o odvolaní rozhodnúť aj bez nariadenia pojednávania (§ 214 ods. 2 O.s.p.).

Z obsahu spisu vyplýva, že odvolací súd po tom, ako odročil na neurčito pojednávanie určené na 16. októbra 2008, rozhodol bez nariadenia pojednávania (§ 214 ods. 2 O.s.p.) dňa 30. októbra 2008 a že došlo k verejnému vyhláseniu napadnutého rozsudku, ako to dokladá zápisnica o verejnom vyhlásení rozsudku, ktorá je na č.l. 92 spisu. Obsahom súdneho spisu a ani obsahom zberného spisu Krajského súdu v Trenčíne sp.zn. 19 Co 151/2008, ktorý si dovolací súd zadovážil, nie je však doložené, že odvolací súd dodržal postup stanovený v citovanom ustanovení § 156 ods. 3 O.s.p. o oznámení miesta a času verejného vyhlásenia rozsudku na úradnej tabuli súdu, ktoré ustanovenie sa v plnom rozsahu vzťahuje aj na odvolací súd (§ 211 ods. 2 O.s.p.). V spise sa na č.l. 91 nachádza iba pokyn pre kanceláriu zo dňa 16. októbra 2008 : „oznám verejné vyhlásenie rozsudku T : 30. októbra 2008 o 9.10 hod.“. V spise sa nenachádza prezentačná pečiatka kancelárie, ktorá mala uvedenú úpravu sudcu realizovať a spis neobsahuje ani žiadnu úpravu ohľadom zachovania postupu podľa § 156 ods. 3 O.s.p., t.j. pokyn, aby sa oznámilo miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku na úradnej tabuli súdu v lehote najmenej päť dní pred jeho vyhlásením, resp. záznam, že by sa tak stalo. Ani v súdnom spise a ani v zbernom spise odvolacieho súdu sa teda nenachádza doklad (úprava, záznam alebo oznámenie), ktorý by osvedčil, že uvedený zákonom stanovený postup o oznámení miesta a času verejného vyhlásenia rozsudku odvolacieho súdu na úradnej tabuli súdu bol dodržaný. Za tohto stavu veci dospel dovolací súd k záveru, že došlo k neoznámeniu miesta a času verejného vyhlásenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

Keď napriek skutočnosti, že nebol zachovaný postup podľa § 156 ods. 3 O.s.p., odvolací súd vyhlásil predmetný rozsudok, zaťažil ho vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že požiadavka na verejné vyhlásenie rozsudku v zmysle článku 142 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky vychádza z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, preto jej podstata a účel sa nemôže zásadne odlišovať od definície podanej v kontexte týchto zmlúv, napr. Európskym súdom pre ľudské práva.

Ústava zaručuje nie teoretické a iluzórne práva, ale konkrétne a účinné, preto požiadavku verejného vyhlásenia rozsudku možno považovať za splnenú len vtedy, ak má verejnosť možnosť získať informácie o dátume a mieste vyhlásenia rozsudku tak, aby pri takomto zverejnení mohol byť prítomný ktokoľvek, kto má o to záujem, pričom vo vzťahu k účastníkom konania sa musí vychádzať z prezumpcie tohto záujmu (porovnaj Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. I. ÚS 5/02).

Verejnosť konania patrí k ústavným procesným zárukám práva na súdnu a inú právnu ochranu. Princíp verejnosti však nie je absolútnym (verejnosť možno výnimočne vylúčiť v prípadoch ustanovených zákonom – porovnaj čl. 48 ods. 2 druhá veta Ústavy Slovenskej republiky); výnimky z tohto princípu sa ale vzťahujú na súdne pojednávanie (prerokovanie), nie však na vyhlásenie rozsudku. Povinnosť verejného vyhlásenia rozsudku je bezvýnimočná. Vyplýva to z doslovného znenia čl. 142 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj zo zákonov, ktoré v súlade s ústavou upravujú podmienky a podrobnosti o súdnej ochrane, o pôsobnosti súdov a konaní pred nimi. Verejné vyhlásenie rozsudku súvisí s povinnosťou všeobecného súdu upovedomiť o tom účastníkov konania (v danom prípade dodržaním postupu podľa § 156 ods. 3 O.s.p.). Účastník konania má právo byť prítomný na vyhlásení rozsudku súdu a len on sám môže rozhodnúť, či sa tohto zasadnutia zúčastní alebo nezúčastní. Jeho rozhodnutie nemôže ovplyvniť postup súdu pri realizácii konania v intenciách článku 142 ods. 3 ústavy. Iný postup súdu znamená porušenie ústavnosti v konaní pred ním, ktoré spočíva v porušení základného práva účastníka konania zakotveného v článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) v spojení s článkom 142 ods. 3 ústavy.

Dovolací súd v tejto spojitosti poukazuje, že už spomenuté ustanovenie čl. 142 ods. 3 ústavy, ktoré obsahuje princíp verejného vyhlásenia rozsudku, má povahu ústavného príkazu pre všeobecné súdy, podľa ktorého v prípade, že rozhodujú vo forme rozsudku, sú povinné tieto rozsudky vyhlasovať vždy verejne. Ide tu o ústavnú záruku, že všeobecné súdy ako štátne orgány nemôžu obmedziť právne postavenie účastníkov v konaní pred nimi, ktoré postavenie im má poskytnúť možnosť verejne sa oboznámiť s obsahom rozsudku a s jeho odôvodnením (právo na aktívne, faktické, pozitívne konanie štátu, ktoré má základ v ústave a jej princípoch). Je zrejmé, že sa týmto ústavným príkazom sleduje ochrana účastníkov konania pred tajnou justíciou vymykajúcou sa kontrole verejnosti. Zabezpečuje sa tým aj transparentný výkon spravodlivosti a tým sa prispieva k dosiahnutiu cieľa sledovaného článkom 6 ods. 1 Dohovoru.

Predpokladom prítomnosti navrhovateľky (jej právneho zástupcu) na verejnom vyhlásení rozsudku odvolacieho súdu v tejto právnej veci bolo oznámenie súdu o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku na úradnej tabuli súdu v zmysle § 156 ods. 3 O.s.p. v spojení s § 211 ods. 2 O.s.p.. Povinnosťou odvolacieho súdu bolo preto zachovať zákonom stanovený postup oznámenia miesta a času verejného vyhlásenia rozsudku, k čomu však podľa obsahu základného spisu a zberného spisu odvolacieho súdu nedošlo. To malo za následok predovšetkým znemožnenie samotnej účasti navrhovateľky na verejnom vyhlásení rozsudku – verejnom oboznamovaní súdu o tom, ako rozhodol (aké konkrétne výroky vyslovil) a z akých dôvodov. Tento nesprávny procesný postup odvolacieho súdu mal pre navrhovateľku ďalší negatívny procesný dôsledok v tom zmysle, že odvolací súd jej nevytvoril procesnú možnosť kontroly, či jednotlivé výroky rozsudku, ktorý jej bol doručený v písomnom vyhotovení, sú v plnom rozsahu totožné s verejne vyhlásenými výrokmi rozsudku, a či snáď neboli prípadne dodatočne zmenené (podľa § 156 ods. 4 O.s.p. je totiž súd viazaný vyhláseným rozsudkom a vyhlásený rozsudok nemôže zmeniť, i keby si neskôr uvedomil, že rozhodol nesprávne). Odvolací súd teda uvedeným chybným procesným postupom (nedošlo k oznámeniu miesta a času vyhlásenia rozsudku v zmysle cit. § 156 ods. 3 O.s.p.) nevytvoril navrhovateľke zákonom predpokladanú procesnú možnosť účasti na verejnom vyhlásení napadnutého rozsudku.

Verejné vyhlásenie rozsudku nie je len formálny a samoúčelný úkon. Jeho podstata má zásadný význam a spája sa s viacerými procesnoprávnymi dôsledkami. Vyhlásením rozsudku konanie nekončí a ešte aj pri verejnom vyhlasovaní majú účastníci konania

procesné práva a povinnosti. Ide tu o úkon súdu, ktorý je z hľadiska vecného, časového, miestneho a personálneho neopakovateľný a nezameniteľný s iným úkonom súdu. Z hľadiska vecného ide o to, že pri verejnom vyhlásení rozsudku má účastník, ak boli dodržané podmienky oznámenia vyhlásenia tohto rozsudku, možnosť uplatniť procesné práva smerujúce k ochrane pred tajnou justíciou vymykajúcou sa kontrole verejnosti a tiež práva zabezpečujúce účastníkovi možnosť kontroly súdu. Obsahom procesného oprávnenia účastníka pri kontrole súdu vyhlasujúceho rozsudok je predovšetkým jeho oprávnenie preveriť, či bol rozsudok v jeho veci vôbec vyhlásený (to má význam z hľadiska účastníkovej vedomosti, či je súd rozsudkom viazaný, a ak áno, akým rozsudkom – akými konkrétnymi výrokmi – je viazaný). Nezanedbateľným je tiež procesné oprávnenie účastníka preveriť, či súd vyhlásil rozsudok na oznámenom mieste a v oznámenom čase (hľadisko miestne a časové). Neprehliadnuteľným oprávnením účastníka je aj jeho právo preveriť (zistiť), v akom zložení (hľadisko personálne) súd vyhlásil rozsudok (porovnaj v tejto spojitosti najmä § 237 písm. g/ O.s.p.) a s akým odôvodnením (hľadisko vecné). Procesný nedostatok odvolacieho súdu vo vzťahu k tomuto úkonu (nenaplnenie ustanovenia § 156 ods. 3 O.s.p.), v dôsledku ktorého sa poprie samotná podstata verejného vyhlásenia rozsudku (keďže sa neoznami čas a miesto jeho vyhlásenia), je z procesného hľadiska nenapraviteľný (nedá sa nijako konvalidovať). Nedodržanie postupu oznámenia času a miesta vyhlásenia rozsudku odvolacieho súdu znamená z pohľadu spomenutých kontrolných a ochranných oprávnení účastníka toľko, že korekciu porušených procesných práv účastníka možno v dovolacom konaní doceliť len zrušením takéhoto rozsudku ako rozsudku zaťaženého vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p.

Dovolací súd z uvedených dôvodov dospel k záveru, že odvolací súd konal v danej právnej veci inak, ako mu to stanovil Občiansky súdny poriadok v § 156 ods. 3 v spojení s § 211 ods. 2, a tým znemožnil navrhovateľke realizáciu jej procesných práv, ktoré jej pri vyhlasovaní rozsudku patria. Takéto konanie odvolacieho súdu je porušením práva na súdnu ochranu a predstavuje vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Výskyt niektorej z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. je vždy zo zákona dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu, vydanému v konaní touto vadou postihnutom. Zároveň je tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu (vrátane súvisiaceho rozhodnutia o trovách konania) vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v takom konaní nemôže byť považované za správne.

Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na to rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods.1, 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 4. augusta 2009

JUDr. Vladimír M a g u r a , v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Nina Dúbravčíková

